

(15.02.2012 tarih ve B.12.0.HGM.0.02.125.02.03-0002 sayılı Makam Olur'u)

ANA ARI YETİŞTİRİCİLİĞİ TALİMATNAMESİ

1. AMAÇ

Bu talimatnamenin amacı, ana arı yetiştiriciliğini denetim altına alarak kamu, özel ve tüzel kuruluşlarca üstün vasıflı ana arı üretimi ve satış denetimini sağlamaktır.

2. KAPSAM

Bu talimatname, kamu, özel ve tüzel kuruluşların ana arı yetiştirme ve satış faaliyetlerini düzenleme ve denetlemede izlenecek yöntem ve esaslara dair hükümleri içerir.

3. TANIMLAR ve KISALTMALAR

Bu talimatnamede adı geçen;

Arılık: Ana arı üretim faaliyetlerinde kullanılan arılı kovan ve ekipmanların bulunduğu açık ya da kapalı tesis ve alanları,

Ana arı boyası: Ana arıyı işaretlemede kullanılan yıllara göre değişik renkteki bitkisel orijinli boyayı,

Ana arı nakliye kafesi: Çiftleşmiş ana arıların naklinde ve kolonilere kabul ettirilmelerinde kullanılan 1x1 mm gözenekli kafes telinden (siyah renkli) ve ahşap malzemeden imal edilmiş kafesi,

Ana Arı Üretim İzni: Ana arı yetiştiriciliği talimatnamesine uygun üretilen işletmelere Bakanlıkça verilen izni ifade etmektedir.

Ana Arı Yetiştirici Sertifikası: Bakanlıkça düzenlenen ana arı yetiştiriciliği eğitim programlarına katılarak başarılı olan arıcılara verilen belgeyi,

AYB: İl Arı Yetiştirici Birliğini,

Bakanlık: Gıda,Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nı,

Bakanlık Web Adresi: www.tarim.gov.tr ve www.haygem.gov.tr adresini,

Başlatıcı koloni: Damızlık koloniden açılan larvaların verildiği ve 1 gün süreyle tutulduğu ana arısız ve tek katlı (kuluçkalık) olarak düzenlenmiş; arı sütü salgılayan genç işçi arı popülasyonunun sürekli yoğun tutulduğu, bal ve polen stoku bol olan ve her gün şurupla beslenen ana arı yetiştirme kolonisini,

Bitirici (besleyici) koloni: Başlatıcı kolonide kabul edilen larvaların beslenmesi ve yüksüklerin kapatılması aşamasını gerçekleştirmek için düzenlenmiş ana arılı, iki katlı (kuluçkalık ve ballık) ve ana arı ızgaralı; ana arı yüksüklerinin ve açık yavrulu gözlerin (larva) bulunduğu, genç işçi arı popülasyonunun yoğun olduğu, bal ve polen stoku yeterli olan ve transfer edilen larvaların yerleştirileceği uygun şekilde dizaynedilen ana arı yetiştirme kolonisini,

Birlik: 5996 ve 5200 sayılı yasalar çerçevesinde faaliyet gösteren arıcı örgütlerini,

Çiftleştirme kolonisi: Ana arının çiftleşme sürecini yaşadığı ve ilk yumurtlamayı gerçekleştirdiği, bakım ve beslenmesini yapacak en az bir standart çerçevelik arı mevcuduna sahip çiftleştirme kutusu ya da ruşet kolonisini,

Çiftleştirme Kutusu: Çiftleştirme kolonilerinin içinde barındığı çeşitli boyutlarda olan küçük kutu, ruşet kovan veya bölünmüş standart kovanları,

Damızlık ana arı: Üzerinde durulan özellikler bakımından seçilen larva kaynağı koloninin ana arısını,

Damızlık koloni: Üzerinde durulan özellikler bakımından seçilerek çoğaltmada kullanılan larva kaynağı kolonisini,

Ekotip: Sınırlı bir alana doğal olarak uyum sağlamış popülasyonu,

İşletme: Ana arı üretim işletmesini,

Koloni: Yumurtlayan ana arısı bulunan ve koloni faaliyetlerinin sürdürüldüğü arı ailesini,

Merkez Birliği: 5996 ve 5200 sayılı yasalar çerçevesinde faaliyet gösteren arıcı birliklerinin oluşturduğu üst birliği,

Müessese: Bakanlığa bağlı bünyesinde arıcılık birimi bulunan müdürlükleri,

Ruşet: Küçük kolonileri barındırmak için kullanılan 3- 6 standart çerçeveli kovani,

TAB: Türkiye Arı Yetiştiricileri Merkez Birliği'ni

HAYGEM: Hayvancılık Genel Müdürlüğü'nü,

Yetiştirme kolonileri: Ana arı üretiminde kullanılan başlatıcı, bitirici ve çiftleştirme kolonilerini,

4. EĞİTİM

Uygulamalı ana arı yetiştiriciliği eğitimi almak isteyen arıcılar;

- Üyesi oldukları birliğe işletme tanımlama numarasını da içeren dilekçe ile başvuruda bulunurlar.
- Merkez birlikleri, birlikler tarafından gönderilen başvuru sahibi katılımcıların bölgelerini dikkate alarak, en az 10 gün süreli kurs programı, kurs yeri ve katılımcı sayısını belirler.
- Merkez birlikleri, kurs eğitimcisi olarak, müessese, ziraat fakültesi veya akademik unvan almış ana arı yetiştiriciliği konusunda uzmanlaşmış kişilerden yararlanır.
- Merkez birlikleri, kurs programını (eğitici, kurs yeri, katılımcı listesi ve ders programı), eğitim izni almak üzere Bakanlığa gönderir.
- Kursla ilgili bilgiler birlik aracılığı ile katılımcılara bildirilir.
- Kurs giderleri ve sertifika ücretleri kursiyerlere aittir.
- Kurs sonucunda yapılacak sınavda başarılı olanlara Bakanlık, "Ana Arı Yetiştirici Sertifikası" verir.
- Gerek görülmesi durumunda Bakanlık ana arı yetiştiriciliği eğitimi yapar.

Kursa katılmak isteyen, müfredatlarında arıcılık programı bulunan fakülte veya yüksek okul mezunları için birlik üyeliği ve işletmeye sahip olma şartı aranmaz.

5.YETİŞTİRİCİLİK DEĞERLERİ

Yılda 3.000 (üçbin) adet ana arı yetiştirmeyi hedefleyen bir işletmenin kapasite tespitinde aşağıda belirtilen asgari değerler baz alınır.

- 10 adet damızlık koloni,
- 1000 adet çiftleştirme kutusu,
- 150 koloni,
  - 6 adet başlatıcı koloni,
  - 20 adet bitirici (besleyici) koloni,
  - 20 adet destek koloni,
  - 74 adet çiftleştirme kutularını arılandırmak için koloni,
  - 30 adet erkek arı üretimi çalışması yapılan koloni.

İşletmede bulunması gereken asgarî canlı materyal sayısı ve ekipman miktarı bakımından yeterli değerlerde olması durumunda, teknik olarak kapasite belirlenirken her bir çiftleştirme kolonisi başına üretilecek ana arı en fazla 3 adet/yıl olarak hesaplanır.

6.BAŞVURU ve DEĞERLENDİRME

Ticarî maksatla ana arı üretimi amacıyla 900 adet/yıl (300 adet çiftleştirme kolonisi) ve üzeri ana arı üretimini hedefleyen işletme, Bakanlıktan üretim izni almak zorundadır.

300 veya 600 adet/yıl kapasite ile üretim yapmak isteyen işletmeler de üretim izni alabilirler.

Ana arı üretim izni talebinde bulunacak AYB üyesi gerçek veya tüzel kişilerin işletme tanımlama numarasının da belirtildiği dilekçelerinin ekinde aşağıdaki belgeler bulunmak zorundadır.

- Ana arı yetiştirici sertifikası,
- Nüfus cüzdanı fotokopisi,
- AYB üyesi olduğuna dair belge, (Üniversite ve Bakanlık aracılık birimlerinden bu belge istenmez)
- Üretimde kullanacağı damızlık materyaline ilişkin belge,

Damızlık materyali temin veya tescil edilmesi ile ilgili olarak aşağıda belirtilen belgelerden herhangi birisi ile üretim sezonu başında (01 Mart - 31 Mayıs) kayıtlı bulunduğu Bakanlık İl Müdürlüğüne başvuruda bulunur.

- Bakanlıkça damızlık üretim izni verilmiş işletmelerden alınmış ana arıya ait fatura,
- Müesseselerden satın alınmış ve hangi ırk veya ekotip olduğunu gösteren, “ana arı üretiminde damızlık materyal olarak kullanılabilir” ifadesini içeren belge,
- Üretici kendi belirleyeceği yöreye has ekotip arılarla üretim yapacak ise konuyla ilgili kamu kuruluşlarından (Üniversite veya Müessese) alınmış “ana arı üretiminde damızlık materyal olarak kullanılabilir” ifadesini içeren belge,

- Bakanlıktan ana arı üretim izni almış, izole bir bölgede koruma altına alınan genetik değere sahip arı ırkı veya ekotiple üretim yapan işletmelerden alınmış damızlık materyal olarak kullanılan ana arıya ait fatura,
- İzole bölge kapsamında koruma altına alınan alanlarda ana arı üretmek isteyen gerçek ve tüzel kişilerde, üretimde kullanacağı damızlık materyal ile ilgili belge aranmaz.

(Damızlık ana arı materyali temin edilebilecek işletmeler Bakanlık web sayfasında yayınlanmaktadır.)

Bakanlık, arıcılık konusunda akademik unvana sahip üniversite öğretim üyesi ve müfredatlarında arıcılık programı bulunan fakülte veya yüksek okul mezunu müracaat sahiplerinden “Ana Arı Yetiştirici Sertifikası” aramaz.

İşletme faaliyet alanı içerisinde ana arı üretiminin de bulunduğunu gösterir Ticaret Sicil Gazetesi ile ana arı yetiştirici sertifikasına sahip şahıs/shahıslarla tüzel kişi arasında noterce onaylanmış sözleşme olması gerekmektedir.

Başvuruyu değerlendirecek Bakanlık İl Müdürlüğü’nde;

- İlgili Şube Müdürü,
- İl müdürlüğünde görevli arıcılık konusunda deneyimli bir teknik eleman,
- İl müdürlüğünde görevli bir veteriner hekim,
- HAYGEM’ce görevlendirilecek konu uzmanı,
- Arıcının üyesi olduğu AYB ve/veya TAB temsilcisinin katılımlarıyla 5 ya da 6 kişiden oluşan bir komisyon kurulur.

Komisyonca yerinde yapılan denetleme ve değerlendirme sonucunda oybirliği ile alınacak karara göre; ana arı yetiştiriciliği için gerekli niteliklere ve altyapıya sahip gerçek veya tüzel kişiye ait işletme için “Ana Arı Üretim İşletmesi Değerlendirme Formu” (EK:1) düzenlenir. İşletmede üretimde kullanılan materyallerden numune alınarak ihbarı mecburî hastalıklar yönünden ilgili lâboratuvarda kontrolü yaptırılır. Uygun görülmesi durumunda ana arı üretim izni verilmek üzere tüm belgeler HAYGEM’e gönderilir. Yeterli bulunan işletmeye HAYGEM tarafından “Ana Arı Üretim İzni” verilir. İşletmenin kapasitesi de HAYGEM tarafından belirlenir. Yapılan değerlendirme sonucunda işletme ana arı üretimi için yeterli bulunmaz ise belirlenen noksanlıklar ilgili yazılı olarak bildirilir ve komisyonun uygun gördüğü sürede giderilmesi istenilir. Verilen süre sonunda işletme tekrar yerinde değerlendirilir.

Üretim izni alacak işletmelerin kapasiteleri 300, 600, 900, 1800, 3000, 6000, 9000, 12000, 15000,...adet/yıl şeklinde belirlenecektir.

Ana arı üretim izni alacak 6000 adet /yıl ve üzerinde üretim yapmayı plânlayan işletmelerin üretim izni aldığı tarihten itibaren 3 ay, daha önceden üretim iznli işletmelerin ise talimat yayınlanmasını takip eden 6 ay içerisinde; işletme bünyesinde üretimden sorumlu ziraat mühendisi (zooteknist) veya veteriner hekim veya arıcılık teknikeri istihdam etmesi gerekir. İşletme sahibi ve üretimden sorumlu kişi üretim kalitesi ve tekniği açısından Bakanlığa karşı sorumludur.

İzole bölgelerde koruma altına alınan arı ırkı veya ekotipinden farklı ana arının üretimine hiçbir şekilde izin verilmez.

HAYGEM, “Ana Arı Üretim İzni” verdiği işletmelerin ismini ve kapasitelerini Bakanlıkweb adresinde yayımlar.

7. KAPASİTE

Kapasitesini artırmak isteyen üretim izinli işletmeler, üretim sezonu başında (01 Mart-31 Mayıs) bağlı buldukları Bakanlık İl Müdürlüğü aracılığı ile HAYGEM'e dilekçe ile başvuruda bulunurlar. Üretimin sürdürüldüğü yerdeki Bakanlık İl Müdürlüğünde, HAYGEM'in yetkilendirmesi ile 6. maddede belirtilen komisyon oluşturularak, işletmenin kapasite artırım talebi yerinde incelenir. İnceleme sonucunda düzenlenen Ana Arı Üretim İşletmesi Değerlendirme Formu ve ilgili belgeler nihaî karar için HAYGEM'e gönderilir. İşletmenin kapasitesi HAYGEM tarafından belirlenir. HAYGEM, işletmelerde yapılan kapasite değişimlerini Bakanlıkweb adresinde yayımlar. İşletmeye ayrıca bilgi verilmez.

HAYGEM ve/veya komisyon kapasite belirlemede gerek görmesi durumunda, işletmenin ürettiği (en az 5 adet) ana arıların canlı ağırlık ve sperma sayısı ile hastalık bakımından incelenmesini talep edebilir.

8. ANA ARI ÜRETİMİNİN KAYIT ALTINA ALINMASI VE SATIŞA SUNULMASI

Ana arı üretim izni verilen işletmeler bakanlıkça kayıt altına alınır. Her işletmeye Bakanlıkça bir kod numarası verilir. Yetiştirilen ana arılar pazarlanırken, ana arı nakliye kafesleri üzerine kod numarası, yetiştiricinin adı- soyadı veya ticaret unvanının yazılması, ana arıların o yılın rengi (0-5 mavi, 1-6 beyaz, 2-7 sarı, 3-8 kırmızı, 4-9 yeşil) ile işaretlenmesi ve kafeste ana arıya refaket eden 6-8 adet genç işçi arı bulunması zorunludur.

9. ÜRETİM SÖZLEŞMESİ

Üretim kapasitesi 3000 adet/yıl ve aşağı olarak belirlenen işletmeler, ana arı üretim izni almış yalnız bir ana arı üreticisi ile üretim sezonu başında üretim sözleşmesi yapabilirler. Sözleşme, imzalanmasını takip eden 15 gün içerisinde bağlı olunan Bakanlık İl Müdürlüğüne ibraz edilir. Sözleşmenin bir örneği il müdürlüğüne HAYGEM'e gönderilir. Yukarıda belirtilen şartlarda üretim izni almış bir üretici yalnız bir AYB ile sözleşme yapabilir.

10.İŞLETMENİN SORUMLULUKLARI

İşletme, aşağıda belirtilen şartlara uymak zorundadır.

- Ana arı üretim izni verilen günden başlayarak, üretim faaliyetlerini sezon boyunca hangi tarihlerde hangi bölgelerde sürdüreceğini Bakanlık il müdürlüğüne bildirmek,
- Adana, Mersin, Hatay, Antalya, Muğla, Aydın ve İzmir il sınırları içinde 01 Nisan – 15 Mayıs, diğer illerde 15 Nisan – 15 Temmuz tarihleri arasında işletmesinin kontrolünün yapılmaması durumunda, işletme denetiminin yapılması için arılığının bulunduğu Bakanlık il müdürlüğüne ve birliğine bilgi vermek,
- İşletmenin kapasitesi ne olursa olsun, her ana arı üretim biriminde (bir arılık) en fazla 2000 kutu ile üretim yapmak,
- 9. maddede belirtilen ana arı üretim sözleşmesinin fesih olması halinde en geç 7 gün içerisinde İl Müdürlüğüne yazılı olarak bilgi vermek,
- Bakanlıkça yapılacak her türlü kontrol ve denetime yardımcı olmak, kontrol ve denetim giderlerini (araç temini, lâboratuvar) karşılamak,
- Ana arı üretim ve satış faaliyetiyle ilgili yapılan bütün iş ve işlemleri kayıt altına almak, istenmesi hâlinde söz konusu kayıt ve belgeleri yetkililerin incelemesine sunmak üzere en az 3 yıl süre ile saklamak,

- İşletmesinde üretimine müsaade edilen damızlık ana arı ırkı dışında başka ırk ana arı yetiştirmemek, ticaretini ve reklamını yapmamak,
- Genetik kirliliğe neden olmamak için ülkemiz ırkı yadaekotipi olmayan arılardan ana üretimi yapmamak,
- Bakanlıkweb sitesindeki yayınlanan kapasite ölçüsünde üretim ve satış yapmak,
- Üretimde kullanılan kovanlar, ruşet kovanlar ve çiftleştirme kutularının üzerine ana arı üretim iznine esas işletme kod numarasını yazmak,
- Herhangi bir nedenle üretim faaliyeti durdurulduğu zaman bunu bir ay içerisinde Bakanlık il müdürlüğüne ve birliğine bildirmek,

11.DENETİM

Üretim izni almış işletmeler;

- İl müdürlüklerince 6. maddede oluşturulan komisyon tarafından (HAYGEM’ce görevlendirilecek konu uzmanı hariç) her yıl 01 Nisan - 15 Temmuz tarihleri arasında en az bir defa olmak üzere denetlenir. Komisyona, gerek görülmesi durumunda uzman çağrılabilir.
- Komisyonlar, bölgelerine il dışından gezginci olarak gelen ana arı işletmelerini de denetleyeceklerdir.
- Komisyonun gerek görmesi durumunda işletmede üretimde kullanılan materyallerden numune alınarak ihbarî mecburî hastalıklar yönünden ilgili lâboratuvarda kontrol yaptırır.
- Denetleme sonucu düzenlenen “Ana Arı Üretim İşletmesi Kontrol Formu” (EK:2) 31 Temmuz tarihine kadar işletmenin kayıtlı olduğu il müdürlüğüne ve HAYGEM’e gönderilir.
- İşletme, bünyesinde, izin verilen kapasite ölçüsünde ideal canlı materyal ve ekipman sayısını korumak zorundadır. Aksi takdirde işletmenin kapasitesi, kontrollerde tespit edilen işletme alt yapısı ve komisyonca önerilen üretim kapasitesine göre HAYGEM tarafından düşürülebilir. Kapasite düşümleri Bakanlıkweb sitesinde güncellenerek yayınlanır. İşletmeye ayrıca bilgi verilmez.
- İşletmede kullanılan damızlık ana arılar en fazla 2 yaşına kadar kullanılır. İki yaşını dolduran damızlık ana arıların değiştirildiği belgelendirilmeli ve denetimlerde ibraz edilmelidir.

Ana arı işletmesi kayıtlı olduğu ilin dışında gezginci olarak bulunması hâlinde, üretilen ırk özelliklerinin bozulmaması için bölge ve yer seçiminin daha hassas yapılması, bu konuda ana arı işletmelerine yardımcı olunması ve ana arı işletmelerinde damızlık ana arıya bağlı olarak üretilen ana arılar dışında başka bir arı ırkının işletmede bulundurulmaması esastır. Birden fazla ırkla çalışacak üretim birimleri arasında en az 15 km mesafe bulunması şarttır.

Komisyon, üretilen ana arıların kalite açısından denetlenmesiyle ilgili olarak, yumurtlayan ana arılı en az 50 çiftleştirme kutusunda koloni gücü ve ana arının yumurtlama düzenini inceleyerek rapor tanzim edebileceği gibi, gerek görmesi hâlinde yumurtlayan en az 5 ana arıda canlı ağırlık başta olmak üzere sperm sayısı gibi özellikler bakımından inceleme yapılmasını sağlar ve sonucu işletme sahibine bildirir.

Komisyonca yapılacak denetimlerde üretim tekniğine uygun üretim yapmayan ve talimata aykırılık tespit edilen ana arı işletmeleri, eksikliklerinin giderilmesi hususunda uyarılır. Belirtilen süre içerisinde eksikliklerini gidermeyen işletmelerin üretimleri bir yıldan az olmamak şartıyla geçici olarak durdurulur. Bir sonraki incelemede aynı eksikliklerin tespit edilmesi durumunda bu işletmelerin ana arı üretim izinleri komisyonun önerisi ile Bakanlık tarafından 5 yıl süre ile iptal edilir.

Ayrıca, AYB'den ayrılan veya ihraç edilen üyelere ait işletmeler ile Bakanlıkça kabul edilebilir bir gerekçeleri olmadan üst üste iki yıl süre ile üretim yapmayan ve/veya denetimini yaptırmayan işletmelerin üretim izinleri Bakanlık tarafından iptal edilir.

Bakanlık gerek görmesi hâlinde ana arı üretim işletmelerinin denetimini ayrıca yapar veya yaptırır.

12.GENEL HÜKÜMLER

Önceden üretim izni almış ve üretim izni alacak işletmeler, talimatnamede geçen hüküm ve sorumlulukları kabul ve taahhüt etmiş sayılırlar.

Talimatnamede belirtilmeyen konularda karar vermeye ve tedbir almaya Bakanlık adına HAYGEM yetkilidir.

31.03.2011 tarih ve B.12.0.TUG.0.07.02.010-09 sayılı Makam Olur eki "Ana Arı Yetiştiriciliği Uygulama Esasları Talimatnamesi" yürürlükten kaldırılmıştır.

Bu talimat onaylandığı tarihte yürürlüğe girer.

**ANA ARI ÜRETİM İZİN ve KAPASİTE ARTIRIM
DEĞERLENDİRME FORMU**Üretim İzni Kapasite Artırımı

İli :..... İlçesi :.....

Üreticinin

Adı;..... Soyadı;.....Ticaret Unvanı:.....

TC Kimlik No :..... İşletme No :.....

Arılık adresi:.....

İletişim adresi:.....

Tel No (İş) :..... Tel No (Cep) :.....

Toplam koloni sayısı:.....

Damızlık koloni sayısı:.....

Damızlık ana arının ırk yada ekotipi:.....

Erkek arı üretim çalışması yapılan koloni sayısı:.....

Erkek arıların ırk yada ekotipi:.....

Çiftleştirme kutu/kovan/ruşet sayısı:.....

Ana arı üretim kapasitesi (adet/yıl) :.....

Değerlendirmenin yapıldığı tarih :.....

Değerlendirme sonucu:.....

.....

.....

İmza
Adı Soyadı
İşletme Sahibiİmza
Adı Soyadı
AYB/TAB Temsilcisiİmza
Adı Soyadı
TÜGEM Temsilcisiİmza
Adı Soyadı
İl.Müd.Vet. Hekimİmza
Adı Soyadı
İl Müd.Teknik elemanİmza
Adı Soyadı
Şube Md.

ANA ARI ÜRETİM İŞLETMESİ KONTROL FORMU

Tarih:...../...../ 20.....

İl :..... İlçe:..... İşletme kod no :.....-.....-.....

Üreticinin adı, soyadı ve ticaret unvanı:.....

Arılık adresi:.....

Tel:.....

Bakanlıkça belirlenen işletme kapasitesi:.....adet/yıl

Geçen dönem üretilip satılan ana arı sayısı :.....

İşletme Alt Yapısı:

Toplam koloni sayısı:.....

Damızlık koloni sayısı:.....

Damızlık ana arının ırk yada ekotipi:.....

Erkek arı üretim çalışması yapılan koloni sayısı:.....

Erkek arıların ırk yada ekotipi:.....

Çiftleştirme kutu/kovan/ruşet sayısı:.....

Değerlendirme tarihi itibarıyla üretilen ana arı sayısı:.....

Canlı materyal ve ekipman miktarına göre komisyonca önerilen üretim kapasitesi:.....adet/yıl

Açıklama:.....

İmza
Adı Soyadı
İşletme Sahibiİmza
Adı Soyadı
AYB/TAB Temsilcisiİmza
Adı Soyadı
Uzmanİmza
Adı Soyadı
İl.Müd.Vet. Hekimİmza
Adı Soyadı
İl Müd.Teknik Elemanİmza
Adı Soyadı
Şube Müd.